

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Kulttuurisensitiivinen kasvatustyö lastensuojelulaitoksessa

- Yksityisen Pirkanmaalaisen lastensuojelulaitoksen työntekijöiden kokemukset ja odotukset monikulttuurisesta lastensuojelutyöstä

Hanna-Kaisa Salminen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön ko. Yhteisöpedagogi (210 op)

05/2012

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Hanna-Kaisa Salminen	Sivumäärä 37 ja 2 liitesivua
Työn nimi Kulttuurisensitiivinen kasvatustyö lastensuojelulaitoksessa – Yksityisen Pirkanmaalaisen lastensuojelulaitoksen työntekijöiden kokemukset ja odotukset monikulttuurisesta lastensuojelutyöstä	
Ohjaava(t) opettaja(t) Reijo Viitanen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja XXX	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössäni halusin selvittää Pirkanmaalla sijaitsevan yksityisen lastensuojelulaitoksen henkilökunnan valmiudet ja koulutuksen riittävyden kulttuurisensitiiviseen kasvatustyöhön. Opinnäytetyöni oletuksena on että nykyinen koulutus ei anna kattavaa osaamispohjaa monikulttuuriseen kasvatustyöhön. Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää millaista lisäkoulutusta työntekijät haluavat. Työssäni en ota asiakasperspektiiviä huomioon vaan keskiö on työntekijöiden kokemuksissa ja odotuksissa.</p> <p>Maahanmuuttaja asiakkuudet lastensuojelun piirissä ovat lisääntyneet 1990-luvulta alkaen ja lisääntyvä monikulttuurisuus lastensuojelun kentällä asettaa haasteita ole-massa olevan koulutuksen järjestämiselle sekä käytännöntyötä tekeville ohjaajille. Tarve selvityksen tekemiselle on yhteiskunnallinen ja ajankohtainen.</p> <p>Opinnäytetyössä kartoitetaan lastensuojelun periaatteita Suomessa yleisesti, korosta-en lastensuojelulaitoksiin sijoitettuja asiakkaita ja näille tarjottuja palveluita. Työssä korostuu erityisesti perhetyön merkitys laitossijoituksen aikana ja maahanmuuttaja asiakkaiden perhetyölle tuomat haasteet.</p> <p>Opinnäytetyöstäni selviää se millaiselle ammatilliselle lisäkoulutukselle tarkastelta-vassa yksikössä on tarve, etenkin perhetyön saralla. Työssä selviää, mitkä asiat koe-taan haasteellisena, ja millaisia odotuksia työntekijöillä on tulevaisuuden suhteen. Mutta, sitä kenen lisäkoulutusta tulisi tarjota, ja millaista koulutuksen haluttaisiin ole-van, työni ei selvitä.</p> <p>Opinnäytetyöni on pisara meressä, eikä sillä pienen otoksensa takia ole suurta yh-teiskunnallista merkitystä, mutta opinnäytetyössäni esiin nousseita työntekijöiden haasteita on löydettävissä myös muista aihepiirin tutkimuksista ja opinnäytetöistä ja näin työn voidaan katsoa tukevan jo tehtyjä havaintoja ja antavan pohjaa aiheen lisä-tutkimuksille.</p>	
Asiasanat lastensuojelu, maahanmuuttajatausta, monikulttuurisuus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Hanna-Kaisa Salminen	Number of Pages 37+2 annex
Title Multicultural child welfare work in private institution in Pirkanmaa – Employees expectations and acquirements.	
Supervisor(s) Reijo Viitanen	
Subscriber and/or Mentor xxx	
Abstract <p>The aim of this thesis is to find out expectations and acquirements personnel working in private child welfare institution in Pirkanmaa. In this thesis I'll find out does present education provide enough to practice qualify multicultural child welfare work and which areas employees need more education.</p> <p>In this thesis I explain child welfare work principles in Finland in perspective of child welfare institution. My point of view is in employees not in the customers of welfare. Point of view is in custody care and which challenges that kind of strict surroundings give for the work. Institution under the observation is not specialized in multicultural work.</p> <p>This work tells what challenges employees have and what kind of education they wish to have. This work doesn't tell who should education provide or what kind of education they wish to have. In this work meaning of the co-operation with the family gets highlighted.</p> <p>This work is small drop in the ocean but it gives points for other studies on the subjects and gives fairly good idea of the situation in one specific institution. There are many studies made around this subject, which tells that subject is topical.</p>	
Keywords	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KÄSITEMÄÄRITTELY	6
2.1 Maahanmuuttaja	9
3 TYÖN LÄHTÖKOHTA JA TYÖLLE OLENNAINEN AIKAISEMPI TUTKIMUS	9
3.1 Aikaisempi tutkimus ja aineisto	10
4 LASTENSUOJELU SUOMESSA	12
4.1 Huostaanotto ja sijaishuolto Suomessa	14
4.2 Kulttuurinen moninaisuus lastensuojelussa	15
4.3 Lastensuojelun tasot	16
4.4 Korjaavan kasvatuksen periaate	18
4.5 Perhetyön merkitys sijaishuollossa	20
5 HAASTATELULOMAKE JA TIEDONKERUUN PERIAATTEET	20
5.1 Haastattelulomake	21
5.2 Haastattelututkimuksen eettisyys ja yksityisyyden suoja	21
6 MILLAISENA KULTTUURISENSITIIVINEN KASVATUSTYÖ TYÖNTEKIJÖILLE NÄYTTÄYTYY	22
6.1 Pohjakoulutus ja kokemus lisäkoulutustarpeesta	2424
6.2 Miten erilaiset kulttuurit näkyvät arjessa?	27
6.3 Arjessa kohdatut haasteet	28
6.4 Myönteiset kokemukset maahanmuuttajatyöstä	30
7. LOPUKSI	30
LÄHTEET	34
LIITE 1 Haastattelututkimuksen saatekirje	
LIITE 2 Työntekijöille jaettu haastattelulomake	38

1 JOHDANTO

Suomi kansainvälistyy ja väestörakenne muuttuu jatkuvasti kohti kulttuurisesti rikkaampaa ja kansainvälisempää. Vaikka, Suomeen muuttaneiden ulkomaalaisten määrä on vähentynyt vuonna 2010 (Tilastokeskus Maahanmuuttoa edellisvuotta vähemmän viitattu 21.3.2012), näkyy monikulttuurisuus lastensuojelun piiriin tulevilla perheillä ja laitoksiin sijoitettavissa nuorissa mitä enenemissä määrin. Monikulttuuristuvan väestörakenteen olettamusta tukee Väestöpoliittinen ohjelma, jossa muuttotavoitteeksi Suomeen on asetettu 7000 henkeä vuosittain. Mikäli asetettu tavoite toteutuisi, olisi Suomessa vuonna 2040 maahanmuuttajia ja heidän jälkeläisiään noin 400 000. Väestöpoliittisessa ohjelmassa on myös esitetty maahanmuuton aktivointia ja maahan tulleiden opiskelijoiden maahan jäämisen helpottamista. (Alitoppa-Niitamo ja Söderling 2005 s.16)

Lisääntyvät toisen ja kolmannen polven maahanmuuttajien asiakkuudet lastensuojelussa lisää ammatillisen lisäkoulutuksen tarvetta mikä konkretisoituu erityisesti suorassa asiakaskontaktissa oleville alan ammattilaisille. Työntekijöiltä vaaditaan kulttuuriosaamista ja kykyä toimia monikulttuurisessa työympäristössä, kuitenkin säilyttäen kasvatustavoitteet ja ollen tärkeä osa nuoren integroitumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan samalla kuitenkin tukien nuoren kulttuuritaustan säilymistä. Ammatillisissa koulutuksissa monikulttuurinen työ ja kulttuurikasvatus ovat erikoistumisaloja, joita ei perusopinnoissa käydä pintaa syvemältä.

Tässä opinnäytetyössä perehdyn yksittäisen Pirkanmaalla sijaitsevan lastensuojelulaitoksen henkilökunnan kokemuksiin monikulttuurisesta lastensuojelutyöstä ja selvittän minkälaista lisäkoulutusta työntekijät kokevat tarvitsevansa. Selvityksen teen strukturoidulla kyselylomakkeella sekä käyttämällä hyväksi omaa kokemustani ja havaintojani ko. laitoksen monikulttuurisesta lastensuojelutyöstä. Opinnäytetyöhön käytän myös aikaisemmin tehdyistä opinnäytetöistä saatuja tuloksia sekä alan inspiroimaa kirjallisuutta ja sosiaalityöntekijöiden kokemuksista tehtyjä tutkimuksia. Työni tuloksena pyrin tuomaan tietoisuuteen niitä kipukohtia, kokemuksia ja mahdollisuuksia, joita työntekijöillä on monikulttuurisen lastensuojelutyön tekemisessä tarkastelun alla olevassa laitoksessa. Opinnäytetyölläni kartoitan sen millaisena työntekijät tällä

hetkellä kokevat kulttuurisensitiivisen työn ja millaisia odotuksia työntekijöillä on tulevaisuudessa kulttuurisensitiivisestä kasvatustarpeesta. Opinnäytetyössäni kartoitan olemassa olevat valmiudet jatkaa kulttuurisensitiivistä työtä tarkastelun alla olevassa yksikössä sekä sen onko kulttuurisensitiiviselle työlle erityistarvetta ko. yksikössä. Työni selvittää sen missä työntekijät kaipaavat tukea monikulttuurisen kasvatustyön onnistumiseksi ja työstä nousee esiin erityisesti perheyhteistyön haasteet.

Työssäni nuorten kokemus on toissijainen ja työni keskiössä on laitoksen työntekijät ja työntekijöiden kokemukset. Opinnäytetyöni tavoite on nostaa esiin yhden yksittäisen lastensuojelulaitoksen työntekijöiden kokemukset siitä mitä on tehdä kulttuurisensitiivistä kasvatustyötä laitoksessa, jossa erityisosaaminen ja painopiste ovat muualla kuin kulttuurisensitiivisessä kasvatuksessa ja toimintaympäristönä on lastensuojelulaitos.

2 KÄSITEMÄÄRITTELY

Käytäessä keskustelua ja kirjoitettaessa maahanmuuttajista, ulkomaalaistaustaisista, etnisistä vähemmistöistä, vähemmistökulttuureista ja ei-kantasuomalaisista on käsitteitä tiheä. Erityisesti kirjoitettaessa ja käsiteltäessä nuoria ja lapsia, joiden identiteetti tai kulttuurikäsite ei ole vielä muodostunut on määritettävä tarkkaan ja heti työn alkuun minkälaisen arvolatauksen haluan käsitteiden opinnäytetyössäni saavan.

Kulttuuri on käsitteenä laaja ja tarkoittaa eri yksilöille hyvin erilaisia asioita. Opinnäytetyössäni kulttuuri sanana nousee useasti esiin ja on määritteistä yksi keskeisimmistä. Lastensuojelun kulttuuri on Suomessa vahva ja lastensuojelulaitoksessa vallitsee oma kulttuurinsa, sillä lastensuojelulaitoksessa asuvat nuoret ja ohjaajat muodostavat omanlaisensa yhteisön, jossa vallitsee tietynlainen kulttuuri. Lastensuojelulaitoksen kulttuuri määrittää niitä normeja millä valintoja ja linjauksia tehdään ja millaisessa arvoilmapiirissä toimintaa toteutetaan.

Kulttuurien välinen viestintä määrittää kulttuuria eräänlaisena itsestäänselvyyksien järjestelmänä, se erottaa ryhmät toisistaan ja jonka havainnoiminen tapahtuu vasta kun törmätään toiseen itsestäänselvyyksien järjestelmään. Näkemys itsestäänselvyyksistä tukee ajatusta kulttuurisista rajoista jotka vastaavat suurin piirtein kansallisia, kielellisiä ja etnisiä rajoja. Vaikka kulttuuri näyttäytyykin tässä teoriassa näinkin selvärajaisena ja monoliittisena, sulkee se sisäänsä monenlaisia kieliä, normeja ja ryhmiä (Tiitula 2005 s.123 toim. Pitkänen). Kulttuuri yhteiskunnallisena käsitteenä on käytöstä, valintoja ja toimintatapoja määrittävänä asia. Kulttuuri on tiedon, uskomusten ja arvojen järjestelmä, jonka kautta yksilö ja yhteisö rakentavat valintojaan ja kokemuksiaan. Kulttuurin kautta tehdään valinnat erialisten vaihtoehtojen välillä. (Ikäläinen ym. 2003. s.17). Se miten kulttuuri koetaan, ei ole itsestäänselvyys, mutta Tiitulan kuvaus antaa mielestäni osuvan kuvauksen niin erilaisten etnisten kulttuurien kohtaamiseen kuin nuoren ja lastensuojelulaitoksen kulttuurien kohtaamiseenkin. Kulttuuri on jokaisen henkilökohtainen kokemus ympäröivästä yhteiskunnasta, mutta samalla voidaan nähdä kansallinen kulttuuri joka määrittää arvopohjaa yksilön tekemille ratkaisuille ja määrittää sitä minkä koemme erilaisuutena. Työssäni kulttuuri on yhteiskunnallinen normisto, yhteiskunnallinen kulttuuri ja yleisesti hyväksytyt normit ja toimintamallit, ne itsestäänselvyydet joita valtaväestön edustaja omasta elinpiiristään tunnistaa.

Lastensuojelutyötä käsiteltäessä ei voida unohtaa perhetyön aspektia tai jättää käsittelemättä perheen vaikutusta tehtävään asiakastyöhön. Lastensuojelun asiakkuus koskee aina koko perhettä ja huomioon on otettava myös perheeseen heijastuvat vaikutukset ja lastensuojelun toimenpiteiden vaikutus koko perheen kulttuuriin. Lap- sen sijoittaminen kodin ulkopuolelle on vaikuttaa perheen sisäiseen kulttuuriin, vanhemmuuteen, vuorovaikutussuhteisiin sekä lastenkasvatukseen. Akkulturaatio vaikuttaa koko perheeseen, muutokset korostuvat erityisesti perheissä jotka muuttavat kulttuureista, jotka korostavat yhteisöllisyyttä ja perheen merkitystä. (Alitoppa-Niittamo 2010 s. 45–46.)

Kulttuuriedustus toimintaympäristön nuorisoryhmässä ei ole yksipuolinen, vaan ryhmä koostuu eri kulttuurien edustajista, jolloin jollain kulttuurilla on enemmistön edus-

tus suhteessa muuhun ryhmään. Vähemmistökulttuuri sanana, asettaa eri kulttuuri-taustat vastakkaiseen asemaan ja antaa ymmärtää toisella kulttuurilla olevan enem-män valtaa kuin toisella. Vähemmistökulttuuri käsitteenä ei ole mielestäni riittävän tarkka käytettäväksi tässä työssä, sillä vähemmistökulttuureihin voidaan katsoa kuu-luvaksi myös valtaväestön erilaiset alakulttuurit sekä universaalit alakulttuurit kuten erilaiset ideologiat. Koska ihmisten ja ryhmien välisiä suhteita on lähes mahdoton tutkia ottamatta huomioon sosiaalisen tunnustamisen käsitteitä (Liebkind 1988 s.93) käytän työssäni vähemmistökulttuuria kuvaamaan määrällisesti sitä osaa väestöstä ja sijoitetuista nuorista joiden etninen ja kulttuurinen tausta eroaa kantasuomalaisesta.

Monikulttuurisuusideologia on kaksijakoinen. Maahanmuuttajan halutaan säilyttävän oman kulttuurinsa erityispiirteet ja ylläpitävän omaa kulttuurihistoriaansa ja samalla maahanmuuttajan odotetaan integroituvan valtaväestöön tasa-arvo henkisesti ilman erityiskohtelua. (Ikäläinen, Martiskainen ja Törrönen 2003 s. 27) Riskinä monikulttuu-risuusideologiassa on myös tahaton erilaistaminen ja eriyttäminen erityisyyden koros-tamisella. Monikulttuurisuus kääntyy herkästi itseään vastaan jos nuoren erityistä, valtakulttuurin edustuksesta poikkeavaa taustaa ylikorostetaan. Käytän monikulttuu-risuutta käsitteenä kuvamaan tilanteita, joissa erilaiset kulttuurit kohtaavat. Työssäni monikulttuurisuudella viitataan etniseen moninaisuuteen ilman pyrkimystä häivyttää nuoren omaa kulttuuritaustaa. Monikulttuurisuus nähdään tässä työssä valtakulttuurin ja erilaisen kulttuuritaustan rinnakkaiselona.

Kulttuurisensitiivisellä kasvatustyöllä ei ole voimakasta arvolatausta joten se on ter-minä neutraalimpi kuin monikulttuurinen kasvatustyö, kuitenkin kattaen myös ei kan-tasuomalaiset nuoret ja kulttuurit. Kulttuurisensitiivinen kasvatustyö ei sisällä yhtä voimakasta ajatusta kulttuurisesta eroavuudesta kuin monikulttuurinen vaan se en-nemmin korostaa herkkyyttä huomioida kulttuurisesti monipuolinen ryhmä ja ottaa paremmin huomioon eri alakulttuurit ja ei etniset vähemmistöt kuitenkaan huomioi-matta erilaisia etnisiä kulttuureita.

Kantasuomalaisena käsitetään Suomessa syntynyt ja suomalaisessa kulttuuriympä-ristössä kasvanut henkilö, maahanmuuttajan vastakohta. Tässä työssä käytän termiä kantasuomalainen kuvaamaan valtakulttuuria edustavaa ryhmää. Käytän termiä ku-

vaamaan etnisen taustan edustusta ryhmässä, joka pääosin koostuu taustaltaan Suomessa syntyneitä ja suomalaisessa kulttuuriympäristössä, sellaisena kuin se yleisen käsityksen mukaan nähdään, kasvaneita nuoria. Tutkimuksessa on tarkoitus nostaa esiin kulttuurien välinen kommunikointi ja monikulttuurinen kasvatus ja näin ollen jaottelu on tarpeellinen selkeyden vuoksi.

2.1 Maahanmuuttaja

Maahanmuuttaja sanan on saanut negatiivisen latauksen, vaikka terminä maahanmuuttaja tarkoittaa kaikkia suomeen muuttaneita ulkomaalaisia. Maahanmuuttaja sanaan on mediassa ja yleisessä keskustelussa liitetty alentava arvolataus. Maahanmuuttaja on kuitenkin terminä selkein kuvaamaan nuoren tai nuoren vanhempien taustaa sekä on yleisimmin käytetty termi tutkimuksissa ja kirjallisuudessa.

Yksittäisenä terminä maahanmuuttaja ei kerro riittävästi nuoren taustoista tai maahanmuuton syistä tai kerro siitä miksi lastensuojelun asiakkuus on alkanut. Käytän termiä maahanmuuttaja ja maahanmuuttajataustainen kuvaamaan henkilöä joka on muuttanut Suomeen ulkomailta ja/tai jonka perhe tai toinen vanhempi on muuttanut Suomeen ulkomailta.

3 TYÖN LÄHTÖKOHTA JA TYÖLLE OLENNAINEN AIKAISEMPI TUTKIMUS

Tarve työn tekemiselle nousi omasta mielenkiinnosta ja havainnoista lastensuojelun kentällä. Suomessa on muutamia monikulttuurisen lastensuojeluun erikoistuneita yksiköitä, jotka on perustettu 1990-luvulla nousseeseen maahanmuuttajaperheiden lastensuojelutarpeisiin. Nykyään käytännön kulttuurisensitiivistä lastensuojelua tehdään myös ns. peruslaitoksissa, joissa erikoistuminen ja erityisosaaminen ovat jossain muualla kuin maahanmuuttajissa ja kulttuurisensitiivisessä kasvatustyössä.

Nykyisellään sosiaalialan peruskoulutukset eivät anna riittäviä valmiuksia maahanmuuttajatyöhön tai kulttuurisensitiiviseen kasvatukseen, ellei opiskelija itse aktiivisesti suuntaudu opinnoissaan kohti kansainvälistä ja kulttuurisensitiivistä työtettä. Jokaisen alalla työskentelevän ei tarvitse olla alan erityisosaaja, mutta tietyt perustiedot ja käsitys kulttuurirajat ylittävistä kasvatustyöistä on hyvä olla laadukkaan kasvatustyön ja kulttuurisensitiivisen työtteen varmistamiseksi. Perusosaaminen suvaitsevaisuuskasvatuksesta ja kulttuurienvälisestä kommunikaatiosta auttaa työntekijää kohtaamaan arjessa esiin nousevia kulttuuritaustaan perustuvia konflikteja ehkäisemään rasismia ryhmässä.

Merja Anis nostaa esiin artikkelissaan Maahanmuuttajalapsen ja – nuoren lastensuojelun asiakkaina (toim. Forsberg, Ritala-Koskinen ja Törrönen 2006 s 70–71) sosiaalityönkeskustelussa esiintyvän tarpeen etnisen lastensuojelutyön työmenetelmien ja arviointiperusteiden kehitykseen. Anis nostaa artikkelissaan esiin myös asiakastyössä tarvittavien vuorovaikutustaitojen ja vähemmistöjen omien kulttuuristen voimavarojen säilyttämistarpeen. Muuttuva lastensuojelulaki sekä yhdenvertaisuuslaki velvoittavat huomioonottamaan nuoren oman kulttuuritaustan säilyttämisen. Jokaisella nuorella on oikeus saada tukea oman äidinkielen ja kulttuurin säilymiseen. (Finlex 4 § Lastensuojelun keskeiset periaatteet viitattu 26.04.2012)

Kulttuurisensitiivistä sosiaalityötä on tehty jo vuosia, etenkin sosiaalityöntekijöiden toimintakentällä, mutta ruohonjuuritason työntekijöiden tekemää perustyötä on tutkittu monikulttuurisuus aspektista vähemmän. Työntekijöiden kokemuksia on kerätty lähinnä opinnäytetöihin.

3.1 Aikaisempi tutkimus ja aineisto

Opinnäytetyöni lähteet ovat vahvasti painottuneet lastensuojelun ja sosiaalityön kentälle. Olen pyrkinyt löytämään painettua kirjallisuutta aiheesta mahdollisimman monipuolisesti, mutta joutunut prosessissa toteamaan että suurin osa tehdyistä tutkimuksista käsittelee sosiaalityöntekijöiden toimintakenttää, eikä ns. rivityöntekijöiden kokemuksia ole juuri kerätty kansiin. Näkökulmastani sosiaalityöntekijöiden tekemä työ ei ole samanlaista kuin laitossijoitetun nuoren arjessa mukana olevan työntekijän,

joka suorittaa kasvatustyötä sekä vastaa nuoren arjesta ja asuinympäristöstä. En pyri korostamaan eroja vaan ennemmin nostamaan esiin myös nuorten kanssa työtä tekevien ohjaajien näkökulman ja sen kuinka tärkeää on myös ottaa huomioon arki ja arjessa mukana olevien työntekijöiden kokemukset kulttuurisensitiivisen työn näkökulmasta.

Opinnäytetyöni lähdemateriaalina olen käyttänyt viimevuosina kirjoitettuja opinnäytetöitä. Kulttuurisensitiivinen ja monikulttuurinen kasvatustyö on kirjoittanut useita AMK opinnäytetöitä, mikä kertoo aiheen ajankohtaisuudesta, mielenkiinnosta aihetta kohtaan sekä kentän kehittämistarpeesta. Lähdemateriaalinani käyttämissäni opinnäytetöissä on käsitelty erityisesti työntekijöiden kokemuksia monikulttuurisesta työstä lastensuojelussa. Koen löytämäni opinnäytetyöt olennaisena lähdemateriaalina omaan työhöni, koska ne osaltaan vahvistavat aiheen ajankohtaisuutta ja yhteiskunnallista tilausta aihepiiriin tarkempaan tarkasteluun. Opinnäytetöitä olen käyttänyt apunani erityisesti lähdemateriaalin etsimisessä, en niinkään tietoteorian pohjana.

Tutkimuksia maahanmuuttajien kokemuksista ja maahanmuuttajien asemasta löysin useita, myös asenteita maahanmuuttajia kohtaan on tutkittu paljon ja kirjallisuutta rasismista ja kulttuurien välisestä kohtaamisesta löytyy paljon. Tutkimuksia sosiaalityöntekijöiden kokemuksista maahanmuuttajatyössä voi mielestäni hyvin hyödyntää myös tässä työssä, sillä kysymys on asiakkaan kohtaamisesta ja kulttuurien välisestä dialogista, vaikkakin aineistoa analysoitaessa on otettava huomioon eroava toimintaympäristö sekä erilainen virka-asema. Sosiaalityöntekijöiden tekemä työ painottuu kotona tehtyyn työhän, jolloin toimintaympäristö on erilainen ja perhe asuu saman katon alla, perheeseen kohdistuva akkulturaatio on pienempi kuin perheeseen jonka lapsi on sijoitettuna kodin ulkopuolelle.

Maahanmuuttaja asiakkaiden kokemuksia sosiaalihuollosta on tutkimuksia ja tätä aineistoa olen myös hyödyntänyt, etenkin kokonaiskuvan hahmottamiseen. En omassa työssäni ota asiakasnäkökulmaa käsittelyyn, mikä osaltaan asettaa haasteita aineiston analysointiin. Aineistosta on etsittävä työntekijän ääni ja kokemukset ilman että uppoutuu asiakkaan kokemusmaailmaan.

Olen käyttänyt työssäni paljon internet lähteitä. Lastensuojelulaki on muuttunut kulu-
neen 10 vuoden aikana useasti ja ajantasaisen lain selaaminen verkkojulkaisuna on
helpompaa kuin nidotusta teoksesta. Internet lähteet tarjoavat ajantasaista tietoa,
onhan internetin päivittäminen huomattavasti nopeampaa kuin kirjallisuuden julkai-
seminen. Internet lähteitä käyttäessäni olen miettinyt tarkkaan mistä lähteestä tieto
tulee ja pyrkinyt etsimään myös alkuperäislähteitä, etenkin opinnäytetöiden kohdalla.
Internetistä olen myös löytänyt tutkimusjulkaisuja ja raportteja, joiden kirjallisien ver-
sioiden saaminen olisi vienyt kohtuuttomasti aikaa tai ollut käytännössä lähes mah-
dotonta.

4 LASTENSUOJELU SUOMESSA

Vuoden 2010 aikana oli huostassa 10 003 lasta, joista noin kolmasosa oli kiireellises-
ti sijoitettuja, mikä määrällisesti on 21 % enemmän kuin edellisvuonna. Kokonaisu-
udessaan huostassa olleiden lasten määrä on laskenut runsaat 2 % vuonna 2009, en-
simmäistä kertaa vuoden 1991 jälkeen. Kaikkiaan kodin ulkopuolelle oli vuoden aika-
na sijoitettuna 17 064 lasta ja nuorta. Edellisestä vuodesta sijoitettuna olleiden mää-
rä kasvoi reilun prosentin verran. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelu
2010. viitattu 26.04.2012)

Lastensuojelun tavoite Suomessa on turvata jokaiselle lapselle oikeus turvalliseen
kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen
suojaan. Lapsen oikeuksista on säädetty erikseen niin Suomen perustuslaissa ja
Suomessa Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukanaan tuomassa lapsen oikeuksi-
en yleissopimuksessa kuin lastensuojelualissakin. Näissä korostetaan lapsen edun
huomioon ottamista kaikessa viranomaistoiminnassa. Laissa määritellään lastensuo-
jelu laajasti: Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen liittyvillä toimilla ehkäistään
varsinaisen lastensuojelun tarvetta ja ehkäisevän lastensuojelutyön tavoite on tarjota
apua ja tukea riittävän varhain, jolloin ehkäistään ongelmien syntymistä tai pahene-
mistä. Lastensuojelu käsitetäänkin laajasti lasten suojeluksi. Se ei ole yksin lasten-
suojeluviranomaisten toimintaa, vaan on nähtävä myös muita viranomaisia, kouluja,
neuvoloita ja muita lapsia ja nuoria koskettavia tahoja sekä kansalaisia koskettavana

asiana. Lasten suojeleminen perustuu lapsen kansainvälisesti tunnustettuihin oikeuksiin, jotka löytyvät lapsen oikeuksien yleissopimuksessa. (Sosiaaliportti Mitä on lastensuojelu? viitattu 04.05.2012)

Lastensuojelussa on kolme perustehtävää: lasten yleisiin kasvuoloihin vaikuttaminen, vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä ja varsinainen lasten suojeleminen. Nämä perustehtävät ovat lastensuojelua käytännössä toteuttavien työntekijöiden päätavoitteita ja toimintaa määritteleviä perusteita. Lastensuojelulaissa määritellään raamit sille mitä lastensuojelu on, jokainen lastensuojelua toteuttava taho toteuttaa lakia ja tavoitteita omien kasvatustavoitteidensa mukaisesti. (em. viitattu 04.05.2012)

Lastensuojelun asiakkuus ei itsessään vielä tarkoita lapsen sijoittumista perheen ulkopuolelle tai osoita tarvetta lastensuojelullisille toimille. Lastensuojelulaki ja lastensuojelutyö Suomessa pyrkivät pitämään perheen yhdessä mahdollisimman pitkään ja ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista onkin lapsen vanhemmilla tai huoltajalla. (Sosiaaliportti Lastensuojelun käsikirja viitattu 26.04.2012). Kodin ulkopuolinen sijoitus on äärikeino, jota toteutettaessa on muistettava pyrkimys perheen yhdistämiseen.

Lastensuojelun asiakkuus alkaa siitä kun toimet lastensuojelun tarpeen kartoittamiseksi on laitettu käytäntöön. Usein taustalta löytyy lastensuojeluilmoitus, mutta asiakkuus voi alkaa esimerkiksi toimeentulotuen hakemisesta. Asiakkuudesta on annettava ilmoitus niin huoltajalle kuin lapsellekin. Lastensuojelun asiakkuus mahdollistaa lastensuojelun tukitoimet perheelle. (Sosiaaliportti Lastensuojelun käsikirja viitattu 26.04.2012) Lastensuojelun asiakkuuden alkaessa tehdään kartoitus lastensuojelun toimien tarpeellisuudesta ja asiakkuuden aikana tehdään arviota siitä, minkälaisia lastensuojelun toimia käytäntöön pannaan.

”Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, jota toteutetaan silloin kun lapsi ja perhe ovat lastensuojelun asiakkaina. Lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto sekä sijaishuollon järjestäminen ja jälkihuolto ovat lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. Kyse on lastensuojelutyöstä, jota tehdään lastensuojelun sosiaalityössä, kun on päätetty, että lapsi tai nuori on asiakas.” (em. viitattu 04.05.2012)

Lastensuojeluntarvetta puuttumisen tasoa kartoitetaan lastensuojelun asiakkuuden alettua ja päätökset lastensuojelun tarpeesta ja puuttumisen tasosta tehdään sosiaalitoimessa.

4.1 Huostaanotto ja sijaishuolto Suomessa

Huostaanotto on viimesijainen ja lapsen ja perheen elämään voimakkaimmin vaikuttava keino turvata lapsen hyvinvointi. Huostaanotto mahdollistaa lapsen ja nuoren pidempiaikaisen sijoittamisen kodin ulkopuolelle (Tampereen kaupunki Huostaanotto ja sijaishuolto viitattu 26.04.2012). Huostaanotto on radikaali ja koko perheeseen vaikuttava toimenpide, jonka valmistelussa kuullaan niin 12 vuotta täyttäneitä lasta, tämän vanhempia kuin sosiaalityöntekijäkin. Huostaanottoprosessissa on mukana myös tuleva sijoituspaikka, oli se sitten perhe tai laitossijoituspaikka. Huostaanotolla pyritään pidempiaikaiseen ratkaisuun, eikä huostaanottoa tehdä kevyin perustein. Huostaanoton taustalta löytyy aina huoli lapsen kasvusta ja kehityksestä ja huostaanoton tavoitteena on normaalin kasvun ja kehityksen turvaaminen sekä lapsen kehitystä uhkaavan tilanteen pysäyttäminen. (Sosiaaliportti Lastensuojelun käsikirja viitattu 26.04.2012).

Sijaishuollolla tarkoitetaan kodin ulkopuolella tapahtuvaa hoidon ja kasvatuksen järjestämistä. Sijaishuolto voidaan järjestää joko perhehoitona tai laitoshoidon. Sijaishuoltoon tarvitaan hallinto-oikeuden määräys ja sijaishuoltoon siirtäminen vaatii huolellisen ja perusteellisen valmistelun, ellei kyseessä ole kiireellinen sijoitus, jolloin toimiin ryhdyttävä nopeasti ja lapsen sijoitus kodin ulkopuolelle voi tapahtua hyvin lyhyellä tai olemattomalla varoitusaajalla. (Tampereen kaupunki sijaishuolto ja huostaanotto ja Sosiaaliportti Lastensuojelun käsikirja viitattu 26.04.2012) Huostaanotetut lapset ovat usein sijoitettuna kodin ulkopuolelle, mutta sijoituspäätös ei automaattisesti tarkoita huostaanottopäätöksen tekemistä. Lyhytaikaisia sijoituksia kodin ulkopuolelle voidaan käyttää myös lastensuojelun tukitoimena tai lastensuojelullisena keinona turvata lapsen kasvu ja kehitys sekä keinona pysäyttää nuoren normaalia kehitystä uhkaava tilanne, johtui se sitten nuoren omasta itsetuhoisesta toiminnasta tai perheen tilanteesta.

Se onko lapsi sijoitettuna lastensuojelulaitokseen ilman huostaanottopäätöstä tai onko lapsi huostaan otettuna lastensuojelulaitokseen ei ole suurta merkitystä lastensuojelulaitoksen arjessa. Sijoitetun ja huostaanotetun nuoren erot korostuvat enemmän rajoitustilanteissa. Lyhytaikaiseen, lastensuojelun tukitoimena laitossijoitukseen tullutta nuorta ei voi lastensuojelunlain puitteissa rajoittaa samoin kuin huostaanotettua laitossijoitettua nuorta.

4.2 Kulttuurinen moninaisuus lastensuojelussa

Maahanmuuttaja asiakas on oikeutettu samoihin palveluihin ja etuuksiin kuin kantasuomalainenkin asiakas. Maahanmuuttajuus ei ole sijoituksen syy, vaan huostaanotolle ja sijoitukselle on aina lastensuojelulaissa määritellyt perusteet lapsen kehitykseen ja kasvun turvaamiselle. Lastensuojelullisia toimenpiteitä ja sijoituspaikkaa valitessa otetaan huomioon nuoren ongelmakenttä, kotipaikkakunta ja perheen yhdistämistavoite ylitse kulttuurisen taustan.

Lastensuojelulakiin on selkeästi kirjattu kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioiminen lapsen sijaishuollon järjestämisessä. (Finlex Lsl. 13.4.2007/417 viitattu 26.04.2012). Sijaishuoltopaikkaa valitessa on otettava huomioon ko. paikan mahdollisuudet tarjota nuorelle riittävä tuki oman kulttuurin ja kielen säilyttämiselle. Koska huostaanoton taustalla on häiriökäyttäytymistä jolla nuori itse vaarantaa oman turvallisuutensa kehityksenä tai nuoren elinolot ovat tämän normaalin kehityksen estäjinä, on sijoituspaikan valinnassa otettava huomioon sijaishuoltoa järjestävän tahon mahdollisuudet turvata lapsen kehitys ja puuttua häiriökäyttäytymisen syihin, jolloin kulttuurisensitiiviseen kasvatukseen erikoistunut laitos ei välttämättä ole oikea paikka nuoren kasvun turvaamiseksi. Velvoite nuorenkulttuurisen, kielellisen ja uskonnollisen taustan huomioiminen asettaa laitokselle vaatimuksia kasvatuksellisten tavoitteiden lisäksi, etenkin koulun osalta. Nuoren äidinkielen opetuksen järjestäminen laitospöytätyössä voi olla haasteellista, etenkin jos nuoren oma motivaatio kielen opiskeluun ei ole suuri. Kulttuurisen taustan säilyttämisen vaatimus asettaa laitoksen työntekijöille veloitteen motivoida myös nuorta oman kulttuuritaustansa säilyttämiseen.

Monikulttuuristen lasten ja eri etnisten ryhmien eroja lastensuojelussa ei ole helppoa tarkastella Suomessa, sillä lastensuojelun piirissä olevia lapsia ei tilastoida etnisen

taustan perusteella eettisistä syistä. Luokittelu etnisten ryhmien perusteella voi käännyä etnistä ryhmää vastaan ja herkästi syntyä yksipuolista yleistystä jotakin etnistä vähemmistöä, esimerkiksi Romaneita kohtaan ja unohdetaan sijoituspäätökseen johdaneet todelliset syyt. (Anis Merja 2008 s. 46-47). Kansainväliset tutkimukset kuitenkin osoittavat lastensuojelun asiakkuuksia tulevan suhteessa enemmän valtaväestöön kuulumattomia lapsia kuin valtaväestön edustajia. Tutkimuksia on tehty erityisesti Isossa-Britanniassa sekä Ruotsissa. Molemmissa maissa maahanmuuttajien osuus väestöstä on huomattavasti suurempi kuin Suomessa, mutta pääkaupunkiseudulla tehtyyn tutkimukseen, jossa havainnoitiin kaksi- tai monikulttuuristen perheiden lapsia on enemmän lastensuojelun avohuollon tukitoimien piirissä kuin kanta- väestön edustajia, tukee tulosten soveltamis- mahdollisuuksia myös tarkasteluun Suomen tilanteesta. (em. s.48–49).

4.3 Lastensuojelun tasot

” 4§ Lastensuojelun keskeiset periaatteet

Lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lastensuojelun on pyrittävä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. ” (Lastensuojelulaki Finlex viitattu 26.04.2012)

Jotta äärikeinoihin siirtymistä voitaisiin välttää, on lastensuojelulakiin kirjattu velvoite lastensuojelusta ja perheen tukemisesta. Lastensuojeluun kuuluu paljon muutakin kuin laitossijoituksia ja huostaanottoja, tässä opinnäytetyössä korostetaan laitossijoituksia ja lastensuojelulaitoksessa työskenteleviä ohjaajia, kuitenkin täysin sivuuttamatta lastensuojelun kenttään kuuluvia muita tukitoimia perheen ja lapsen kasvun tukemiseen. Kodin ulkopuolelle sijoittaminen ja huostaanotto ovat lastensuojelullisina keinoina äärikeinoja, ja siksi on hyvä tuoda esille myös lievemmän puuttumisen tekniikat.

Lastensuojelun tukitoimien piiriin kuuluu avohuollon tukitoimia, kuten esimerkiksi kotiapu, tukihenkilö ja tukiperhetoiminta. Lastensuojelun tukitoimena voidaan käyttää

myös lyhytaikaista sijoitusta lastensuojelulaitokseen nuoren itseään vahingoittavan toiminnan pysäyttämiseksi tai perheen tilanteen arvioimiseksi tai rauhoittamiseksi. Avohuollon tukitoimena voidaan käyttää myös erilaisia terapioiden ja kotikäyntejä. Avohuollon tukitoiminta on laajaa ja siihen voidaan katsoa kaikki sosiaalitoimen kautta saadut tukipalvelut sekä mahdolliset terapiapalvelut.

Lastensuojelulain mukaista laitoshuoltoa tarjotaan hyvin erilaisissa lastensuojelulaitoksissa, huomioiden nuoren tarvitseman rajauksen ja tuen tarpeen. Nuoren ongelmakenttä ratkaisee sen minkä tasoista puuttumista tilanteeseen vaaditaan, esimerkiksi koulunkäynnin ollessa vaarassa ja nuoren koulu poissaolojen lisääntyessä voimakkaasti voi lastensuojelun tukitoimenpiteenä olla lapsen sijoittaminen koulukotiin peruskoulun loppuun saattamiseksi ja lapsen koulunkäynnin varmistamiseksi. Avohuollon tukitoimenpiteenä sijoitettuja nuoria ei voida lain puitteissa rajata yhtä paljon kuin huostaan otettuja nuoria, mutta strukturoitu ja rajaava toimintaympäristö sekä turvallisen ja rajaavan aikuisen läsnäolo ja puuttuminen on kaikille laitokseen sijoitettuille nuorille sama, oli nuori huostaan otettu tai avohuollon tukitoimena kiireellisesti sijoitettuna.

Avohuollon tukitoimena tehtävä perhetyö pyrkii auttamaan perhettä selvittämään kipukohdat ja ongelmat ennen kuin perheen tilanne pääsee kärjistymään ja näin välttää lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle. Perhetyössä keskeisessä asemassa on yhteistyö perheen ja sosiaalityöntekijän kanssa. Maahanmuuttajaperheissä haasteita perhetyön onnistumiselle voi tuoda kielelliset ja institutionaaliset ongelmat. Sosiaalityöntekijä voidaan nähdä perheen yksityisyyteen puuttuvana viranomaisena, jolloin hedelmällinen yhteistyö vaikeutuu eikä kipukohtia saada selvitettyä. Kielelliset ja asenteelliset ongelmat myös nostavat väärinymmärtämisen riskiä, jolloin riskinä on liian karkäs puuttuminen perheen tilanteeseen. (Anis 2008 s.48–49). Riskinä on myös jättää puuttumatta perheen tilanteeseen, liiallinen kulttuurisensitiivisyys voi sokeuttaa viranomaisen tai työntekijän, jolloin jätetään puuttumatta tilanteisiin, joissa lapsen kehitys ja turvallisuus ovat vaarassa.

Lastensuojelun avohuollon tukitoimiin kuuluu myös nuoren itsenäisyyden tukeminen. avohuollon palveluina nuoren itsenäistymistä voidaan tukea niin taloudellisesti kuin tarjoamalla apua koulu tai työpaikan saamiseksi. Itsenäistymisprosessiin kuuluu

myös nuoren tukeminen läheisten ihmissuhteiden ylläpidossa sekä oman elämän hallinnassa (Sosiaali- ja terveysministeriö Avohuollon tukitoimet lastensuojelussa. viitattu 27.04.2012). Jälkihuollon tukitoimena on myös mahdollista saada tukihenkilö sekä erilaisia psykiatrisia tai päihdekuntoutuspalveluita, riippuen nuoren tilanteesta ja sitoutumisesta jälkihuollon palveluihin. Turvallisen aikuisen läsnäolo nuoren elämässä jatkuu jälkihuollossa.

Opinnäytetyöni kohteena olevassa lastensuojelulaitoksessa on niin sijoitettuja kuin huostaanotettujakin asiakkaita. Erityisosaamisalueisiin kuuluu niin päihdetyö kuin psykiatrisesti oireilevat asiakkaat ja taustaltaan ko. laitokseen sijoitetut nuoret ovat hyvin erilaisia. Yhteistä kaikille nuorille on jonkintasoinen käytöshäiriö tai häiriökäyttäytyminen.

Kulttuurisensitiivisen työn käsite ja konsepti on verrattain uusi eikä monikulttuuriselle lastensuojelulle ole ollut suurta tilausta ennen kuin 1990-luvun maahanmuutto aallon jälkeen. 2000-luvun kulttuurisensitiivinen työ lähtee liikkeelle eri asemasta kuin 1990-luvulla aloitettu, sillä asiakaskunta ei ole enää pakolaisvoittoista, kuten 1990-luvulla, vaan kyseessä on enemmän kahden eri kulttuurin ristitulella kasvaneista nuorista kuin pakolaisstatuksella maahan tulleista asiakkaista.

Tarkastelun alla olevan lastensuojelulaitoksen asiakaskunta on suomalaisessa kulttuurissa kasvaneet asiakkaat, mutta asiakkaalla voi olla perhetaustassaan maahanmuuttoa, pakolaisuutta tai asiakas voi olla kotimaisen vähemmistön edustaja. Etninen tausta ei ole sijoituksen syy eikä tarkastelussa olevalla laitoksella ole monikulttuurista painotusta.

4.4 Korjaavan kasvatuksen periaate

Kaikkeen nuoren häiriökäyttäytymiseen puututaan ja kaikilta vaaditaan samaa peruskäytöksen tasoa. Haasteita ongelmakäyttäytymisen tunnistamiseen saattaa tuoda kulttuuriset erot. Se mikä nähdään ongelmakäyttäytymisen oirehdintana saattaa olla kulttuurierojen korostuminen. Virhetulkintoja voidaan välttää kulttuurituntemuksella, työntekijän tunnistuessa erilaiset auktoriteettikäsitukset ja sukupuoliset erot, voi-

daan häiriökäyttäytymisen syihin pureutua uudesta näkökulmasta ja samalla tukea nuoren sopeutumista suomalaiseen kulttuuriin, kuitenkin unohtamatta kasvatuksellisia tavoitteita ja häiriökäyttäytymiseen puuttumista.

Korjaava kasvatusta ei tarkoita nuoren oman kulttuurin tukahduttamista, vaan parhaimmillaan tukee nuoren sopeutumista uuteen kulttuuriympäristöön ja ennaltaehkäisee konfliktitilanteita tulevaisuudessa. Nuoren kulttuuritausta ei saa olla este korjaukselle kasvatukselle ja häiriökäyttäytymisen korjaamiselle, mikä voi tuoda konfliktitilanteita etenkin kulttuuritaustaltaan miehen asemaa korostaville nuorille. Nuori jonka kulttuurissa naisen auktoriteettia ei tunnusteta voi olla haasteellisempaa sopeutua naistyöntekijöiden asettamiin rajoihin ja rajoituksiin. Haasteita löytyy myös kulttuureista, joissa korostetaan yhteisöllisyyttä. Lastensuojelulaitoksen työntekijöitä sitoo tiukka vaitiolovelvollisuus eikä tietoja voida antaa jokaiselle niitä kysyvälle sukulaiselle.

Nuorisoryhmä, joka lastensuojelulaitoksessa asuu, on monikulttuurinen, eikä nuoria erotella etnisen taustansa perusteella arjessa tai siinä miten nuori kohdataan työntekijöiden toimesta. Kantasuomalaisesta kulttuurista eroava nuori pyritään integroimaan ryhmään korostamatta tämän etnisen kulttuuritaustan erilaisuutta. Työntekijän suhtautuminen ja puuttuminen mahdollisiin syrjintätilanteisiin vaikuttaa suuresti siihen millaiseksi kulttuurien kohtaaminen muodostuu. Työntekijöiltä vaaditaan kulttuurisensitiivistä otetta etenkin tilanteissa, joissa kulttuuriset erot korostuvat tai ryhmässä on havaittavissa rasistisia käyttäytymismalleja.

Työntekijöiden asennoituminen suvaitsevaisuuskasvatukseen ja siihen miten erialiset kulttuurit näkyvät arjessa on suuressa roolissa siinä miten paljon nuori omaa kulttuuritaustansa tuo esiin vai onko oman kulttuurin säilyttämisen periaate ikoni huoneessa tai tuoko nuori omat kulttuuriset juhlapyhänsä tietäväksi. Kulttuurien kohtaamista lieventää avoin ja asiantunteva käsittely konfliktien ja kulttuuristen törmäysten käsittely. Riskitekijöitä mahdollisten kulttuurikonfliktien syntymiselle on niin integroitavan nuorisoryhmän mahdolliset rasistiset asenteet kuin työntekijöiden omat asenteet ja keinot käsitellä rasismia ja kulttuurisia kohtaamisia omassa työssään että nuorisoryhmässä.

4.5 Perhetyön merkitys sijaishuollossa

Jo sijaishuoltopaikan valinnassa tulee huomioida nuoren yhteydenpidon mahdollistaminen perheeseen ja läheisiin. Sijoituksen tavoitteisiin kuuluu pyrkimys perheen yhdistämisestä, joten yhteistyö ja kommunikaatio nuoren perheeseen ovat osa lastensuojelulaitoksen arkea. (em. lsl. 50 § (8.4.2011/316) viitattu 26.4.2012). Nuoren vanhemmat ovat tiiviisti mukana nuoren asiakassuunnitelman teossa ja nuoren sekä vanhempien yhteydenpitoa pyritään tukemaan sijoituksen aikana. Nuoren kanssa työskentelevillä aikuisilla on velvoite kontaktoida nuoren vanhempien kanssa ja pitää vanhemmat mukana nuoren arjessa.

Lastensuojelulaitoksen työntekijät ovat kontaktissa nuoren koko lähipiirin kanssa, jolloin kulttuuriset erot ja käsitykset etenkin auktoriteeteista korostuvat. Lastensuojelun prosessissa kulttuurituntemus korostuu, etenkin sijoitus ja lastensuojeluilmoitusta tehtäessä. Riskinä on kulttuuristen erojen pitäminen lapsen turvallisuutta vaarantavana. Yhteisen kielen puuttuminen lisää väärinymmärrysten riskiä eikä perheelle välttämättä ole selvää mitä lastensuojelu tarkoittaa. Haasteita tuottavat myös erilaiset käsitykset puuttumisen tasosta. Yhteiskunnan voimakas puuttuminen kodin tapahtumiin voi olla haasteellista käsittää etenkin kulttuureissa, joissa yhteisöllisyys on vahva eikä viranomaisiin luoteta, jolloin yhteistyö muuttuu haasteelliseksi (Anis 2008 s.48–50).

Perheyhteistyötä ei voida sivuuttaa puhuttaessa laitoksessa tapahtuvasta kasvatus-työstä. Kommunikaatio ja dialogi perheen kanssa ovat keskeistä laitokasvatuksessa eikä nuori ole laitoksen ainoa asiakas, vaikka nuori ja nuoren kanssa tehtävä työ keskeisintä onkin.

5 HAASTATTELULOMAKE JA TIEDONKERUUN PERIAATTEET

Koska tarkastelun alla on oma työyhteisöni ja läheisimmät kollegani, on riskinä perspektiivin hämärtyminen. Työyhteisö on pieni ja tiivis, joten yksityisyydensuoja ja rehellisten vastausten saaminen ei ole itsestäänselvyys. Yhtenä riskinä vastausten validiuden suhteen koen riskin vastaamisen kyselyyn tavalla jonka oletetaan lomakkeen

laatijan haluavan. Riskinä on vastaajan pelko siitä, etteivät omat rehelliset vastaukset ole riittäviä.

Kyselylomakkeen riskinä näen myös sen, ettei kysymyksiin vastata totuudenmukaisesti, etenkin jos vastaus kritisoi jollain tapaa työyhteisöä tai omaa toimintaa työyhteisössä. Riskinä on, ettei vastaaja luota lomakkeenkäsittelijän hienotunteisuuteen ja pelätään että omat vastaukset nostetaan valmiissa työssä esiin niin että työntekijän voi vastuksesta tunnistaa. Toisaalta taas kyselylomake tarjoaa vastaajalle mahdollisuuden vastata nimettömästi ja näin ollen lomakkeen käsittelijä ei tiedä kenen lomakkeesta on kysymys, kun taas teemahaastattelussa vastaaja on kasvokkain haastattelijansa kanssa.

5.1 Haastattelulomake

Opinnäytetyöni haastatteluosuuden tein lomakekyselyn avulla. Lomake on pyritty laatimaan vastaajan yksityisyyttä suojaavaksi, jotta vastaukset olisivat mahdollisimman totuudenmukaisia. Monivalintakysymyksillä pyritään keräämään tilastollista tietoa kollektiivisesta kokemuksesta ja avoimilla kysymyksillä pyrin saamaan syvennettyä tietoa siitä miten kulttuurisensitiivinen työ ko. työyhteisössä koetaan.

Lomakkeen sai 15 työntekijää ja täytetyn lomakkeen palautti 8 työntekijää. Lomaketta ei jaettu satunnaisille sijaisille vaan pääpaino oli vakituisissa työntekijöissä. 8 vastannutta on riittävän kattava otos yrityksen työntekijöistä, vaikka ei katakaan koko työyhteisöä.

5.2 Haastattelututkimuksen eettisyys ja yksityisyyden suoja

Ihmisiä tutkittaessa on otettava huomioon eettiset tekijät läpi koko työn. Erityisen tärkeänä koin luottamuksen ilmapiirin luomista. Kyselylomakkeeni ja opinnäytetyöni tarkastelun kohteena ovat omat läheisimmät kollegani, joka asettaa kysymyksille sekä niiden käsittelylle vielä tarkemmat eettiset ja yksityisyydensuojaa kunnioittavat rajat. Kysymyslomaketta laatiessa oli kuitenkin otettava huomioon tiedon hankinnalliset seikat, jolloin ristiriidassa oli kattavan tiedon hankinta, säilyttäen kuitenkin vastaajan

yksityisyys. Kysymällä suoraan mikä vastaajan koulutus on, olisi vastaajan henkilöllisyys paljastunut, sillä työyhteisö on moniammatillinen ja ammatillista edustusta löytyy useammalta alalta, jolloin todennäköisyys oman vastauksen paljastuminen toiselle on suurempi. Koulutuskysymyksen suuripiirteisyys asettaa aineiston analysointiin haasteita, sillä koulutalojen erot ovat oleellisessa osassa työni tuloksia. Opinnäytetyn tarkastelun alla olevan yksikön työntekijöiden ja asiakkaiden yksityisyyden suojaamiseksi tarkastelun alla olevan yksikön nimi ja tarkempi sijainti jätetään työssä mainitsematta.

Kyselylomake tarjoaa tiedonkeruun tekniikkana vastaajalle paremman yksityisyydensuojan kuin haastattelu, mutta lomakekyselyllä tyhjen lomakkeiden ja vastaamatta jättämisen kynnyks laskee. Sähköistä lomakehaastattelua en toteuttanut ajan puutteen vuoksi. Perinteinen paperilomake tarjosi myös joustavimmat mahdollisuudet lomakkeen täyttämiseen, eikä ajankohta ollut sidonnainen tietokoneen käyttömahdollisuuteen.

Opinnäytetyössä ja sen aineistossa on otettava huomioon myös asiakkaiden yksityisyyden suoja. Työtä tehtäessä on opinnäytetyöntekijän vastuulla käsitellä aineistoa asiakkaiden yksityisyydensuojaa kunnioittaen, mutta samalla varmistaen materiaalin riittävyys ja katsantokantojen monipuolisuus.

Lomakekyselyllä kerättyä tietoa pidän luotettavan, vaikka osa lomakkeista olikin puutteellisesti täytetty eikä kaikki vastaajat antaneet vastausta kaikkiin kysymyksiin. Otoksena kahdeksan vastaajaa on kattava tarkastelun alla olevaan työyhteisöön, mutta suurta yhteiskunnallista tai Pirkanmaan tilannetta kartoittavaa merkitystä ei kyselyllä ole pienen otoksensa vuoksi.

6 MILLAISENA KULTTUURISENSITIIVINEN KASVATUSTYÖ TYÖNTEKIJÖILLE NÄYTTÄYTYY

Työntekijöiltä kysyttiin mielipidettä siihen, uskovatko nämä maahanmuuttaja asiakkaiden lisääntyvän lastensuojelussa vastaukset jakoutuivat 5/3 siten että kyllä vastauksia tuli enemmän. Työntekijöiden ajatusta maahanmuuttaja asiakkuuksien kasva-

mista tukee Väestöpoliittisen ohjelman tavoitteet ja odotukset maahanmuuton lisäämisestä (em.)

Työntekijöiltä kysyttiin myös onko työpaikalla varauduttu mahdolliseen maahanmuuttaja asiakaskunnan kasvuun ja koetaanko varautuminen tarpeelliseksi. Vastaajista seitsemän oli sitä mieltä, ettei yrityksessä ole varauduttu lisääntyvään maahanmuuttaja-asiakaskuntaan. Vastaajista kolme näki, ettei erityiselle varautumiselle ole tarvetta lainkaan, tai ettei varautuminen ole ajankohtaista vielä tässä vaiheessa. Vastaajista yksi näki että lisääntyvään maahanmuuttaja-asiakaskuntaan on varauduttu tarjoamalla yksilöllistä työnohjausta mahdollisten ongelmatilanteiden ilmetessä. Muuttuvaan tilanteeseen reagoitina nähtiin myös työpaikan hyvä asennoituminen ja tuki työntekijöiden henkilökohtaisille opinnoille sekä vähemmistökulttuureita edustavat asiakkaat.

Työntekijöiltä kysyttiin näiden asennoitumista kulttuurisensitiiviseen työskentelyyn lastensuojelussa, tarkoituksena kartoittaa millaisia odotuksia ja ennakoasenteita työntekijöillä kulttuurisensitiiviseen työhön on.

Yksi työntekijä jätti vastaamatta kysymykseen ja seitsemästä vastanneesta kuusi näki kulttuurisensitiivisen kasvatuksen osana kehittyvää lastensuojelutyötä. Lisä huomiona kysymykseen oli nostettu ajatus siitä että ala kehittyä koko ajan, mutta vastannut työntekijä ei usko maahanmuuttaja asiakaskunnan kasvavan merkittävästi ja näin ollen vastaajan mukaan erityiseen kehittämiseen tai varautumiseen ei ole tarvetta.

Viisi vastaajaa näki kulttuurisensitiivisen työn mahdollisuutensa kehittyä työntekijänä ja kolme vastaajaa koki kulttuurisensitiivisenkasvatustyön olevan arkea työpaikalla. Kulttuurisensitiivisenä työnä voidaan nähdä arkiset kohtaamiset perheen ja nuoren kanssa.

Kukaan lomakkeeseen vastanneista työntekijöistä ei vastannut kulttuurisensitiivisen työn olevan tarpeetonta. Vastauksista on vedettävissä johtopäätös siihen että kulttuurisensitiivinen kasvatustyö on osa arkea tarkeastelun alla olevassa lastensuojelulaitoksessa. Vastausten perusteella monikulttuurinen kasvatustyö ja kulttuurisensitiivi-

nen työote nähdään positiivisena tai neutraalina asiana sekä mahdollisuutena kehittää omaa työtä ja työympäristöä.

6.1 Pohjakoulutus ja kokemus lisäkoulutustarpeesta

Koulutusastetta kysyttäessä, yksityisyyden suojaamiseksi jätin kysymättä tarkan koulutuksen, jolloin vastauksissa saadaan tietoa eri koulutusasteiden eroista eri koulutusohjelmien sijasta. Lomaketta tehdessäni tiedostin tietopohjan suppeutuvan kysymysasettelun takia, mutta pidin tärkeämpänä suojata vastaajien yksityisyyttä. Työyhteisö on moniammatillinen ja koulutushistoriaa löytyy niin sosiaali-, nuoriso- kuin terveydenhoitoalaltakin.

Kyselylomakkeista vastanneista ammattikorkeakoulusta valmistuneita oli eniten (3kpl), opistotasoinen tai muun ammattitutkinnon oli suorittanut yhteensä 4 vastaajaa ja muihin tutkintoihin lukeutui 1 vastaaja. Yksikään vastaajista ei ole suorittanut ylempää ammattikorkeakoulututkintoa tai ylempää korkeakoulututkintoa. Aineiston kannalta pidän rikastuttavana seikkana erilaisia koulutustaustoja, näin vältetään aineiston yksipuolistuminen ja saadaan hajontaa kysymyksiin jotka koskevat työntekijän opintojen tarjoamia valmiuksia ja pohjatietoja.

Työkokemusta vastaajilta löytyy yhteensä n.50 vuotta. Eroja työurien pituuksista löytyy muutamasta vuodesta yli kymmeneen vuoteen, minkä näen aineiston kannalta monipuolistavana seikkana. vähemmän aikaa alalla työskenneille ei ole ehtinyt muodostua ennakkokäsityksiä ja piintyneitä ajatusmalleja. Useamman vuoden alalla työskennelleet vuorostaan voivat peilata nykytilannetta laajemmassa perspektiivissä ja havainnoida alalla tapahtunutta muutosta pidemmältä ajalta sekä suorittaa vertailua eri toimintaympäristöjen kanssa.

Opinnäytetyössäni tarkastelen tietyn yksikön työntekijöiden kokemuksia ja koulutusta, mutta vastauksissa on käytetty työntekijän koko työhistoriaa, ei vain tarkastelun alla olevassa yksikössä tehtyä työtä. Vastauksista nousi esiin, ettei ammatilliseen koulutukseen ole juuri sisältynyt kulttuurikasvatusta. AMK - koulutuksen saaneiden vastuksista vain yksi vastasi saaneensa kansainvälisyyskasvatusta perusopintojensa yhteydessä, kaksi muuta olivat saaneet joko hyvin vähän tai eivät ollenkaan opetusta

kulttuurikasvatuksesta. Ammattikouluopintoja suorittaneet ja opistotasaisen tutkinnon suorittaneet kertovat perusopinnoissaan olleen kansainvälisyyskasvatusta, mutta tiedon päivityksen olevan paikallaan. Muutama vastaaja kertoi saaneensa työn kautta lisäkoulutusta sekä käyneensä erilaisissa täydennyskoulutuksissa aihetta syventämässä. Vapaaehtoisen ja lisäkoulutuksen määrä oli verrannollinen työvuosiin, kauemmin alalla työskenneiltä löytyi taustalta enemmän ammatillisia lisäopintoja.

Vastauksista nousi selkeä hajonta sen suhteen mistä kulttuuri ja kansainvälisyyskasvatus on saatu. Vastauksia yhdisti kulttuuri ja kansainvälisyyskasvatuksen vähyyys perusopinnoissa ja vastauksista nousi vahvasti esiin työntekijän omaan mielenkiintoon ja työnantajan tarjoamiin mahdollisuuksiin perustuva lisäkoulutus kulttuurisensitiivisessä kasvatuksessa.

Yksi vastaajista koki peruskoulutuksen antaneen riittävän perustiedon kulttuurisensitiiviseen kasvatustyöhön, mutta kokee tietojen päivityksen olevan paikallaan. Vastanneista viisi kokee, ettei peruskoulutus ole antanut riittäviä perustietoja kulttuurisensitiiviseen kasvatukseen, yksi vastanneista ei ole varma ovatko opinnoista saadut perustiedot riittävät. Kysymykseen jätti vastaamatta yksi lomakkeen täyttäneistä työntekijöistä.

Lisäkoulutuksen tarpeen näki kysymykseen vastanneista seitsemästä työntekijästä tarpeelliseksi viisi. Vastauksista nousi esiin ajatus siitä, ettei lisäkoulutus ole koskaan huonoksi. Yksi vastaajista nosti esiin sen, ettei koko työyhteisön koulutus välttämättä ole tarpeen, vaan riittää että työyhteisöstä löytyy muutama asiaan vihkiytynyt työntekijä. Lisäkoulutuksen tarpeettomuutta perusteltiin itseopiskeluun kannustamisella sekä sillä ettei vähemmistöryhmän koeta olevan niin iso osa asiakaskuntaa että lisäkoulutukselle olisi tarvetta. Lisäkoulutuksen tarpeettomaksi kokevat työntekijät eivät myöskään vastauksissaan uskoneet maahanmuuttaja asiakkaiden määrän kasvuun tai kokeneet kulttuurisensitiivisen työn esiin nostamista tarpeelliseksi.

Vastauksista nousi esiin myös työntekijän oman asenteen ja ajatusten merkitys kulttuurisensitiivisessä kasvatuksessa. Lisäkoulutusta koettiin tarvittavan vähemmistöryhmien kohdalla, mutta esiin nostettiin myös työntekijöiden suvaitsevaisuus ja kunnioitus erilaisuutta kohtaan.

Kysymysasetteluun oli sisällytetty kysymys siitä kenen koulutusta tulisi järjestää. Vastauksessa sopivaksi koulutuksenjärjestäjäksi nähtiin esimerkiksi lastensuojeluliitto tai muu asiantuntija taho. Kysymykseen oli vastannut yksi työntekijä.

Kysymykseen mistä työntekijät eniten haluavat saada lisätietoa ja mihin aihepiireihin työntekijät kokevat lisäkoulutustarpeen erityisen hyödylliseksi vastasi kaikki kahdeksan lomakkeen täyttäneitä työntekijää. Eniten lisäkoulutustarvetta (viisi vastausta molemmilla) koettiin olevan kulttuurisokin vaiheissa ja ilmenemismuodoissa sekä eri kansallisten ryhmien tapakulttuureista. Lisäkoulutustarvetta koettiin olevan myös maahanmuuttopolitiikan perusteista (1), kotoutusprosessin eri vaiheista (2), maahanmuuttajien kohtaamiseen liittyvistä asioista (2), kulttuurien välisestä herkkyydestä (2), uskonnoista (2), kielistä (3), rasismien kohtaamisesta ja käsittelystä (2) sekä kulttuurikasvatuksen ja kansainvälisyyskasvatuksen perusteista (2).

Vastausten perusteella on siis huomattavissa jokaisen työntekijän kaipaavan vahvistusta jollain osa-alueella kulttuurisensitiivisen työn tekemiseen ja kehittämiseen. Vastausvaihtoehdoissa ei ollut vaihtoehtona valintaa ”ei mitään”, mutta viimeisenä vaihtoehtona oli antaa oma ehdotus aihealueelle, josta lisäkoulutusta haluaa. Lisäkoulutustarvetta tukee myös kielellisten ja tapakulttuuristen haasteiden esiin nostaminen työssä.

Kysyttäessä nuorille järjestettävän suvaitsevaisuuskoulutuksen tarpeellisuutta Yksi jätti vastaamatta kysymykseen kokonaan ja vastanneista seitsemästä työntekijästä nuorille järjestettävän koulutuksen koki tarpeelliseksi kuusi. Nuorille järjestettävän koulutuksen tarpeellisuutta perusteltiin avarakatseisuuden lisäämisellä ja sillä että suvaitsevaisuuskasvatusta tulisi kaiken kaikkiaan lisätä nuorten arjessa. Vastauksissa nousi esiin koulun merkitys suvaitsevaisuuskasvatuksen järjestäjänä ja nuorten suvaitsevaisuuskoulutuksen lisäämistarve nuorten koulutuksessa nähtiin tarpeelliseksi ja tärkeäksi.

Suvaitsevaisuus- ja monikulttuurisuuskasvatus koettiin positiivisena mahdollisuutena, etenkin jos sen tavoite on yhteisöllisyyden lisäämisessä eikä erilaisuuden korostamisessa ja vastakkainasettelun lisäämisessä. Nuorten koulutusta perusteltiin myös alati

kansainvälistyvällä Suomella ja sillä että maahanmuuttaja asiakaskunnan koettiin kasvavan.

6.2 Miten erilaiset kulttuurit näkyvät arjessa?

Jokainen vastaaja oli kokenut eri kulttuurien näkyvän arjessa. Osa vastaajista näki vaikutuksen pienempänä kuin osa, mutta kaikkien vastauksista löytyi arkeen ja asiakastyöhön vaikuttavia seikkoja erilaisista kulttuureista suhteessa valtakulttuuriin.

Vastauksista nousi esiin kielelliset haasteet ja sitä kautta syntyvät väärinymmärrys tilanteet. Eroina vastauksista nousi esiin myös erilaisen kasvatuksen vaikutukset. Vastauksista löytyi kokemuksia niin löyhemmästä kulttuurista kuin vanhempien kunnioitustakin korostavista kulttuureista. Vastauksissa nostettiin esiin erityisesti Romani kulttuuriin kuuluva vanhempien kunnioitus ja siisteyskäsitteet. Vastauksista nousi esiin myös erilaiset perhekäsitykset erilaisissa kulttuureissa. Arjessa näkyvänä kulttuurierona nousivat esiin myös erilaiset uskonnot ja niiden näkyminen asiakkaan arjessa. Vastauksissa nostettiin esiin myös ruokakulttuuriin kuuluvat erot. Kulttuurisena erona nähtiin myös käytöstavat, tavat ja tottumukset. Osa vastaajista nosti esiin eroavaisuudet myös kotimaisten kulttuurien kesken sekä kokemuksen erilaisen kulttuurin korostumisesta ryhmän koostuessa samasta kulttuurista. Nuorissa oli nähtävissä myös juurettomuutta ja orpouden tunnetta, etenkin jos nuorella epätietoisuutta omasta historiastaan. arjessa on nähtävissä myös erilaiset kulttuurisidonnaiset toiveet ja tavoitteet sekä erilainen arvomaailma.

Lomakkeessa pyydettiin kertomaan mistä eri maista kulttuureista vastaajilla on kokemusta. Suurimmaksi ryhmäksi nousivat romanit, joiden kanssa seitsemän vastaajaa oli tehnyt työtä. Suurimpina ryhminä esiin nousi myös Venäjä ja Viro sekä Lähi-idän muslimimaat. Kokemusta löytyi myös työskentelystä Aasian, Afrikan ja Etelä-Amerikan alueelta olevien kanssa. Kaiken kaikkiaan kokemusta erilaisista kulttuureista tulevien kanssa työskentelystä on laajasti työyhteisössä, vaikkakin kokemus on epätasaisesti jakautunut perustuen vastaajan työkokemuksen laajuuteen. Kotimaisia vähemmistöjä ei vastauksista noussut romanien lisäksi lainkaan.

6.3 Arjessa kohdatut haasteet

Suurimmaksi haasteeksi työssä maahanmuuttajanuorten kanssa koettiin perheyhteistyö. Vastaaajista seitsemän koki haastavimmaksi tekijäksi lastensuojelun tarpeen ymmärtämisen vaikeudet sekä eriävät käsitykset perheestä ja kasvatuksesta kuin valtakulttuurissa sekä kielelliset haasteet. Yhteisen kielen puute, puutteellinen kielitaito ja mahdollinen vieraan kielen käyttäminen kommunikaatiossa saattaa aiheuttaa väärinymmärryksiä ja haasteita toiminnan toteuttamiseen sekä perheyhteistyöhön. Perheyhteistyössä kielellisten haasteiden lisäksi erilaiset arvomaailmat korostuvat ja asettavat haasteita sujuvalle kommunikaatiolle.

Vastaaajista kuusi koki haasteena asiakasperheiden puutteellisen tiedon suomalaisesta yhteiskunnasta asettavan haasteita yhteistyön onnistumiselle. Asiakkaiden vaikeutta luottaa virnaomaisiin yhteistyön estäjänä näki viisi vastaajaa. Perheiden haluttomuutta yhteistyöhön vaikeuksien aiheuttajana piti neljä työntekijää. Uskontoa haasteena piti kolme työntekijää. Haasteena yhteistyön sujumiselle nähtiin myös perheen häpeää oman lapsen epäonnistumisesta ja häpeää avun vastaan ottamisesta. Oman koulutuksen puutteen haasteeksi koki yksi työntekijä.

Vastauksissa nousi esiin myös kulttuurien välinen kommunikaatio ja vieraan kulttuurin huomioiminen valtakulttuurin arjessa. Kulttuurienvälistä kommunikointia nähtiin hankaloittavan myös oman tiedon puute erilaisista kulttuureista. Haasteena nähtiin nuoren oman kulttuurin erityispiirteiden säilyttäminen valtakulttuuria edustavassa ryhmässä, kuitenkin eriyttämättä nuorta liiallisen kulttuurisen ainutlaatuisuuden korostamisella suhteessa muuhun ryhmään. Vastauksissa käsiteltiin ongelmaa sulauttaa kaksi erilaista kulttuuria arjessa yhteen kuitenkin kunnioittaen molempia kulttuureita. Työskennellessä eri kulttuuritaustan omaavan nuoren kanssa koettiin oman kommunikaation olevan ratkaisevassa asemassa. Ajatus oman kommunikaatioherkkyyden merkityksestä yhteisymmärryksen saavuttamisessa ja nuoren ymmärretyksi tulemisessä nousi vastauksista esiin. Kommunikaatio nousi esiin myös puhuttaessa perhetyöstä, kommunikaatio ja erityisesti sen haasteet perheyhteistyössä nousi esiin lähes kaikissa vastauksissa.

Kulttuurien välisenä kommunikaatio-ongelmana koettiin myös se että erilaista kulttuuritaustaa on käytetty työntekijää vastaan. Nuori on omaa erilaista kulttuuritaustaansa hyväksikäyttäen pyrkinyt syyllistämään ja syyttämään ohjaaja rasismista ja kulttuurisesta syrjinnästä. Erilaisen kulttuuritaustan omaava nuori vetoaa ohjaajan rasismiin ohjaajan rajatessa nuorta arkisessa tilanteessa, vaikka tilanne ei millään tavalla liittyisikään nuoren eroavaan kulttuuritaustaan vaan käytökseen. Oman kulttuuriseen eroavaisuuteen tai etniseen perimään vetoaminen rajaustilanteissa tai tilanteissa jolla pyrkimys on saavuttaa omaa etua vetoamalla omaan kulttuuritaustaan, on kysymys nuoren häiriökäytöksestä ennemmin kuin kulttuurisensitiiviseen kasvatukseen liittyvistä seikoista.

Vastauksista nousi haasteena esiin myös jännitys vierasta kohtaan. Erilainen kulttuuri näyttäytyy tuntemattomana ja jännittävänä asiana, joka saattaa aiheuttaa korostuneen asiallista käytöstä ja etäisyyttä asiakkaaseen. Erilaisen kulttuurin kohtaaminen nosti esiin huomion tarkasta ja huolellisemmasta työskentelystä vähemmistöryhmän edustajan kanssa.

Työvoiman vähyyden haasteeksi koki kaksi vastaajaa ja kiireen oli maininnut kolme vastaajaa. Työntekijöiden määrä vuorossa on suoraan verrannollinen siihen kuinka kiire työpäivän aikana on ja näin vastusten välillä on nähtävissä yhteys. Työvoiman vähyyys lisää kiirettä. kaksi vastaajaa koki, ettei positiiviselle erityiskohtelulle ole mahdollisuutta arjessa ja tämä osaltaan vaikeuttaa kulttuurisensitiivisen työn tekemistä. Oman koulutuksen puutteet haasteena koki yksi työntekijä ja kaksi työntekijää koki, ettei tietoa eri kulttuurien tapakäytännöistä ole riittävästi.

Vastaajista seitsemällä on kokemuksia rasistisesta ja kulttuuritaustaan perustuvasta kiusaamisesta nuorten keskuudessa. Työntekijöiltä kysyttiin ovatko nämä kohdanneet työssään nuorten toimesta tapahtuvaa kulttuuritaustaan perustuvaa kiusaamista tai rasismia. Työntekijät ovat kohdanneet nuorten keskuudessa lähinnä nimittelyä perustuen nuoren kielellisiin haasteisiin tai ihonväriin. Työntekijät ovat myös törmänneet ennakkoluuloihin ja uskonnolliseen vakaumukseen liittyvää kiusaamista. Kulttuuritaustaan perustuva kiusaaminen on koettu korostuvan etenkin tilanteissa joissa nuorilla jo valmiiksi konfliktitilanne. Vastauksissa nousi esiin myös vapaassa ryhmäs-

sä esiintyvää ihonväriin perustuva kiusaaminen. Osa työntekijöistä ei koe kiusaamisen olevan kulttuuristaan perustuvaa ja toteaa kiusaamista olevan myös valtaväestön keskuudessa, eivätkä näin nosta esiin erikseen kulttuuristaan perustuvaa kiusaamista. Yksi vastaajista kokee, ettei kiusaamista pääse syntymään nopean reagoinnin ja kiusaamistilanteisiin puuttumisen ansiosta. Kiusaamista nähtiin vähentävän myös nuorten onnistunut sulautuminen ryhmään.

6.4 Myönteiset kokemukset maahanmuuttajatyöstä

Kysymyslomakkeella haluttiin saada myös tietoa millaisia myönteisiä kokemuksia työntekijöillä on työskentelystä maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kanssa, tai onko niitä. Kyselyn perusteella yhdellä vastanneista ei ole ollenkaan positiivisia kokemuksia työskentelystä maahanmuuttajataustaisten nuorten kanssa. Vastaajista kuusi koki positiivisena tekijänä työskentelyssä maahanmuuttaja asiakkaiden kanssa tiedon saannin erilaisista kulttuureista. Kolme koki työn monipuolisena ja vaihtelevana. Kaksi koki positiivisena tekijänä työn vaativampana ja haasteellisempänä kuin valtaväestön edustajien kanssa. Yksi koki asiakkaat miellyttävinä ja yhdelle positiota on tuonut mahdollisuus käyttää vierasta kieltä työssä.

Kaiken kaikkiaan vastauksen perusteella voidaan vetää johtopäätös siitä että kokemukset maahanmuuttaja asiakkaita kohtaan ovat positiivisia ja asiakkuuksien lisääntyminen nähdään mahdollisuutena. Työntekijöiden kokemus mahdollisuudesta kehittää omaa ammattitaitoa kertoo motivaatiosta oppia uutta ja kehittää omaa työtä kulttuurisensitiivisempään suuntaan.

7 LOPUKSI

Opinnäytetyöni lähtökohtana pidin maahanmuuttaja-asiakkuuksien lisääntymistä lastensuojelun sijaishuollossa. Olen käyttänyt työni pohjana pitkälti omia kokemuksiani lastensuojelun kentältä ja käytännön työelämässä tekemieni havaintojen kautta. Oman näkemyksen ja kokemuksen ja etenkin omien mielipiteiden pitäminen pois opinnäytetyöni tulosten analysoinnista ja arvioinnista on ollut haaste, olen pyrkinyt

pitämään kollegoideni haastattelutulosten analyysin mahdollisimman neutraalina ilman tulosten tulkintaa tuloksen miellyttävyyden perusteella.

Työntekijöille tehdyn tutkimuksen ja tilastollisen datan välillä on nähtävissä eroja. Työntekijöiden vastaukset perustuvat täysin näiden henkilökohtaisiin kokemuksiin ja näkemykseen siitä miten maahanmuuttaja-asiakkuudet lisääntyvät, ilman tutustuttamista tilastoituun tietoon tai tilastolliseen ennakkointiin.

Kaiken kaikkiaan työntekijät näkevät kulttuurisensitiivisen työn mahdollisuutena ja lisäkoulutuksen tarve nousi vastauksissa esiin. Kyselylomakkeista oli luettavissa lisäkoulutuksen tarve varsinkin eroavaan tapakulttuuriin ja uskontoihin sekä kieliin. Kielelliset ja tapakulttuuriset haasteet korostuivat etenkin perhetyötä kuvatessa, ei niinkään nuoren kanssa arjessa tehtävässä työssä.

Perhetyön haasteiden esiin nousu oli odotettavissa, sillä nuori asiakaskunta on suureksi osaksi Suomeen syntyneitä tai Suomessa kasvaneita, maahanmuuttajataustaisten perheiden lapsia. Suomeen on muodostunut toisen ja kolmannen polven maahanmuuttajataustainen ryhmä, jotka ovat syntyneet ja kasvaneet Suomessa, mutta joidenka vanhemmat ovat kotoisin toisesta maasta. Usein perheen lapset osaavat kielen paremmin kuin vanhempansa, koska ovat käyneet Suomalaista koulua ja käyttäneet asiointi kielenään suomenkieltä.

Opinnäytetyön perusteella voidaan vetää johtopäätös siitä että kulttuurisensitiiviselle kasvatukselle on tilaus, mutta varsinaisen nuorten kanssa tehtävän työn sijasta suurempi tarve tuelle on perhetyöskentelyssä. Perhetyön haasteista erityisesti nousi kielelliset haasteet ja kielellinen koulutus nousi esiin kysyttäessä koulutustarpeista. Kielellisen koulutuksen sijasta hedelmällisempänä koen vastaamisen kulttuurien välisen kommunikoinnin haasteisiin ja työkalujen jakamisen työntekijöille kohdata haasteita arkisessa kanssakäymisessä sekä tulkkipalveluiden lisäämisen asiakassuunnitelmien tekemiseen sekä lastensuojelutarpeen selvittämiseen. Kokemukseni mukaan tulkkipalveluita käytetään vähän tai ei ollenkaan ja perheen muut lapset tai nuori itse toimivat tulkkina perheen ja laitoksen työntekijöiden välillä. Luotettavan ja puolueettoman ammattitulkin käyttäminen vähentää väärinymmärtämisen riskiä sekä varmistaa että myös perhe tietää miksi lastensuojelullisiin toimenpiteisiin on ryhdytty ja mistä on

kysymys. Arkisessa kanssakäymisessä tulkkipalvelun käyttäminen olisi kallista ja hankalaa yhteydenpidon tiiviiden ja aikasidonnaisuudettomuutensa vuoksi. Nuoren ja sisarustenkäyttäminen tulkkina ja viestin viejänä on epäluotettavaa ja asettaa nuoren kohtuuttoman vastuun eteen.

Tapakulttuureihin tutustuminen ja kulttuurisensitiivisen kasvatuksen käytänteiden puuttuminen peruskoulutuksessa nousi esiin useammassa vastauksessa, mutta eri koulutalojen vertaaminen ei kyselylomakkeen kysymysasettelun vuoksi ole mahdollista. Huomattavaa eroa ei kuitenkaan eri koulutusasteiden välillä ollut huomattavissa, vaan ennemmin korostui työntekijöiden henkilökohtaiset työkokemukset ja kiinnostus oma-aloitteiseen opiskeluun ja lisäkoulutuksen hankintaan.

Tarkasteltava toimintaympäristö asettaa kulttuurisensitiiviselle työlle tiukat toiminnan rajat, eikä positiivinen vahvistaminen tai ryhmän rutiineista eriyttäminen ole välttämättä nuorten edun mukaista. Nuoren erilaisuuden korostaminen voi kääntyä nuoren etua vastaan ja nuoren kulttuuritaustan säilymisen sijasta voidaan aiheuttaa nuorelle vahva erilaisuuden tunne ja eriyttää nuori muusta ryhmästä ja pahimmillaan aikaansaada nuorelle häpeän tunne omasta yksilöllisyydestään verrattuna valtaväestö ryhmään. Liiallisella eriyttämisellä ja erilaisuuden korostamisella myös altistetaan nuori kiusaamiselle ryhmän sisällä.

Opinnäytetyössäni nousi esiin työntekijöiden kokemus siitä että lisäkoulutusta kaivataan erityisesti kulttuurien väliseen dialogiin sekä kielellisiin haasteisiin tarvitaan lisätukea laadukkaan perheyhteistyön helpottamiseksi. Opinnäytetyössä en onnistunut kartoittamaan sitä, minkä tahon lisäkoulutusta tulisi järjestää, mutta selkeää oli, ettei peruskoulutus tarjonnut riittävää kulttuurisensitiivisen kasvatuksen pohjaa, kuin mitä ammatillisella lisäkoulutuksella saavutettaisiin. Koko yksikön työntekijöiden kouluttaminen kulttuurisensitiivisen kasvatuksen erityisosaajiksi ei palvele tarkoitustaan, sillä tarkasteltavan yksikön erityisosaaminen on muualla kuin maahanmuuttaja ja monikulttuurisuustyössä, eikä sijoitettavien lasten kulttuurinen tausta ole tekijä sijoituspaikkaa valitessa.

Opinnäytetyöni ei ole aineistonsa pienuuden vuoksi kattava katsaus lastensuojelulaitosten tilanteeseen Suomessa, mutta antaa pohjaa aiheen jatkotutkimuksille. Opin-

näytetyöstäni nousi erityisinä jatkotyö aiheina monikulttuurisen perhetyön kokemukset ja kehittäminen sekä nuorten kokemustenkerääminen siitä miten integraatio valtaväestön ryhmään onnistuu. Aihetta syventäen jatkotyöaiheena on myös nuorten keskuudesta noussut rasismi ja sen kohtaamine työntekijän näkökulmasta. Työntekijöiden menetelmät kohdata nuorisoryhmän sisällä tapahtuvia kulttuurisia konflikteja ja suvaitsevaisuuskasvatuksen sisällyttäminen kouluun ja päivittäiseen kasvatukseen on haaste, jonka kohtaamiseksi lastensuojelun kentälle tarvitaan lisää kulttuurisensitiivisen kasvatuksen ja perhetyön osaajia.

LÄHTEET

Alitolppa-Niitamo Anne, Söderling Ismo ja Fågel Stina (toim) 2005. Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Väestöliitto, väestöntutkimuslaitos ja Kotipuu. Vammala 2005 Vammalan kirjapaino Oy

Alitolppa-Niitamo Anne 2010 teoksessa Maahanmuutto ja sukupolvet toim. Martikainen Tuomas ja Haikkola Lotta 2010 Nuorisotutkimusseura Helsinki Hakapaino

Anis Merja A 2008 Sosiaalityö ja maahanmuuttajat Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat Helsinki Väestöntutkimuksen julkaisusarja D 47/2008

Anis, Merja B 2006: ”Maahanmuuttajalapsen ja –nuoren lastensuojelun asiakkaina”. Teoksessa Forsberg, Hannele; Ritala-Koskinen, Aino & Törrönen, Maritta (toim.) Lapset ja sosiaalityö: Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointia. PS-kustannus, Jyväskylä.

Forsberg Hannele, Ritala-Koskinen Aino ja Törrönen Marjatta 2006 Lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointia Jyväskylä PS-kustannus

Hammar-Suutari Sari 2006 Kulttuurien välinen viranomaistyö. Työn valmiuksien ja yhdenvertaisen asiakaspalvelun kehittäminen. Työpoliittinen tutkimus. Työministeriö Helsinki Hakapaino Oy 2006

Hirsjärvi Sirkka, Remes Pirkko ja Sajavaara Paula 1997 Tutki ja kirjoita 10.painos Gummerrus Kirjapaino Oy Jyväskylä 2004

Ikäläinen Sinikka ja Martiskainen Taina ja Törrönen Maritta 2003 Mangopuun juurelta kuusen katveeseen. Asiakkaana maahanmuuttajaperhe Dark Oy Vantaa 2003 Lastensuojelun keskusliitto 2003

Järvinen Riitta 2004 Ammatillisen maahanmuuttotyön kulttuuri. Erilaisuus sosiaali- ja terveydenhuollon jäsenyksissä. Akateeminen väitöskirja Tampereen yliopisto, sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Tampere 2004. Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print Oy

Karvinen Arja ja Partti Anne Maahanmuuttajaperhe lastensuojelun asiakkaana. Jyväskylän kaupungin lastensuojelun työntekijöiden näkemyksiä ja kokemuksia työskenntelystä maahanmuuttajaperheiden kanssa. Opinnäytetyö Diakonia ammattikorkeakoulu sosiaalialan koulutusohjelma Pieksämäki 2006

http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Pieksamaki2006/karvinenpartti.pdf

Lari Lyytikäinen: Maahanmuuttajanuoret lastensuojelun asiakkaina lastensuojeluyritysten odotuksia ja näkemyksiä maahanmuuttaja-asiakkaiden kasvavasta määrästä. Humanistinen ammattikorkeakoulu Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjel-

ma Opinnäytetyö Marraskuu 2009

<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/5754/opparipdf.pdf?sequence=1>

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Lastensuojelun keskeiset periaatteet.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#P4> (viitattu 26.04.2012)

Liebkind Karmela A 1988 Me ja muukalaiset Politica sarja Gaudeamus Helsinki

Liebkind Karmela B toim. 1994 Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Kirjoittajat ja Gaudeamus kirja. Helsinki Hakapaino Oy 1994

Lintunen Iina ja Nevalainen Heli Joskus pelkkä ymmärtäminen voi olla vaikeaa. Monikulttuurisen koulukotityön haasteet ja voimavarat. Diakonia-ammattikorkeakoulu Diak. Itä Pieksämäki Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö syksy 2010

https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/22490/Lintunen_Iina_Nevalainen_Heli.pdf?sequence=1

Mahkonen Sami 2010 Lastensuojelu ja laki 10. painos Helsinki Edita publishing oy

Martikainen Tuomas ja Haikkola Lotta toim. 2010 Maahanmuutto ja sukupolvet Nuorisotutkimusseura Helsinki Hakapaino

Niekka Ilse 2010 Maahanmuuttajataustaiset lapset ja monikulttuurisuus lastensuojelun perhehoidossa Taimikko-projekti: Pelastakaa Lapset ry, Perhehoitoliitto ry, Pesäpuu ry ja Yhteiset lapsemme ry <http://www.yhteisetlapsemme.fi/documents/Taimikko-projektinloppuraportti.pdf>

Pitkänen Pirkko toim. 2005 Kulttuurien väliinen työ. Helsinki Edita Prima Oy 2005

Rastas Anna, Huttunen Laura ja Löytty Olli (toim) 2005 Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellään monikulttuurisuutta Jyväskylä Gummerrus kirjapaino oy 2003

Riina Wardoy. Eivät kulttuurit kohtaa, vaan ihmiset. Opas monikulttuuriseen kasvatuskumppanuuteen Metropolia sosiaalialan koulutusohjelma Opinnäytetyö 28.10.2010

<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/36887/kulttuurit.pdf?sequence=1>

Räty Minna Monikulttuurisen työn valmiudet sosiaalialalla. Sosionomikoulutuksen näkökulma. Tampereen yliopisto kasvatustieteiden tiedekunta. Ammatillinen lisensiaattityö joulukuu 2009 <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/lisuri00109.pdf>

Soininen Marjaana 1995 Tieteellisen tutkimuksen perusteet Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A:43 Turku Painosalama Oy

Sosiaali- ja terveystalvet. Avohuollon tukitoimet lastensuojelussa

http://www.stm.fi/lapset/palvelut_perheille/lastensuojelu/avohuollon_tukitoimet viitattu 27.04.2012

Sosiaaliportti Lastensuojelun käsikirja A. Huostaanoton prosessi

[http://www.sosiaaliportti.fi/fi-](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/prosessi/)

[FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/prosessi/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/prosessi/) viitattu 26.04.2012

Sosiaaliportti. Lastensuojelun käsikirja B. Asiakkuuden alkaminen.

[http://www.sosiaaliportti.fi/fi-](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluntarve/asiakkuudenalkaminen/)

[FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluntarve/asiakkuudenalkaminen/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluntarve/asiakkuudenalkaminen/) viitattu 26.04.2012

Sosiaaliportti. lastensuojelun käsikirja C. Mitä on lastensuojelu.

http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/mita_on_lastensuojelu/ viitattu 26.04.2012

Sosiaaliportti. Lastensuojelun käsikirja D. Sijaishuoltoon siirtyminen

[http://www.sosiaaliportti.fi/fi-](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/siirtyminen/)

[FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/siirtyminen/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/siirtyminen/) viitattu 26.04.2012

Suomen virallinen tilasto (SVT) A: Muuttoliike [verkkajulkaisu].

ISSN=1797-6766. 2010. Helsinki: Tilastokeskus viitattu: 21.3.2012.

http://www.stat.fi/til/muutl/2010/muutl_2010_2011-04-29_tie_001_fi.html.

Suomen virallinen tilasto (SVT) B: Suomen kansalaisuuden saamiset [verkkajulkaisu].

ISSN=1797-7142. 2010, Liitetaulukko 1. Suomen kansalaisuuden saaneiden ja ulkomaan kansalaisten ikärakenne 2010 . Helsinki: Tilastokeskus viitattu: 21.3.2012

http://www.stat.fi/til/kans/2010/kans_2010_2011-05-10_tau_001_fi.html.

Takkinen Sari Lapset ja nuoret lastensuojelun sijaishuollon asiakkaina. Sijaishuollon työntekijöiden näkemyksiä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu sosiaali- ja terveysala. Opinnäytetyö joulukuu 2007

https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/17770/jamk_1198060195_5.pdf?sequence=2

Tampereen kaupunki. Huostaanotto ja sijaishuolto

<http://www.tampere.fi/perhejasosiaalipalvelut/lastensuojelu/sijaishuolto.html> Viitattu 26.04.2012

Tiitula Liisa 2005 Monikulttuurisuus ja Viestintä teoksessa Kulttuurien välinen työtom. Pitkänen Pirkko 2005 Helsinki Edita

Tilastoraportti 29/2011,

20.10.2011 <http://www.stakes.fi/FI/Tilastot/Aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastensuojelu.htm> Lastensuojelu 2010 – Barnskydd 2010 – Child welfare 2010. Viitattu 26.04.2012.

Tilastoraportti

Suomen virallinen tilasto, Sosiaaliturva 2011. THL.

Tina Haapaniemi ja Mirva Halonen Maahanmuuttajataustaisten nuorten ja sosiaalityöntekijöiden kokemuksia sosiaalisesta tuesta lastensuojelussa Metropolia Ammattikorkeakoulu Hyvinvointi ja toimintakyky. Sosiaalialan koulutusohjelma . Opinnäytetyö 28.1.2011

<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/25598/Maahanmu.pdf?sequence=1>

Williams Charlotte, Soydan Haluk ja Johnson Mark R.D (toim.) 1998 Social work and minorities. European perspectives. Lontoo Routledge

LIITTEET

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

SAATE

Nurmijärven kampus

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma, yhteisöpedagogi (AMK)

Opinnäytetyöhön liittyvä kyselytutkimus

Opiskelen Nurmijärvellä Humanistisessa ammattikorkeakoulussa Yhteisöpedagogiksi (AMK).

Opintojeni loppuvaiheeseen liittyen teen opinnäytetyötäni kulttuurisensitiivisestä kasvatuksesta lastensuojelulaitoksessa työntekijän näkökulmasta. Opinnäytetyöni keskiössä on työntekijöiden valmiudet ja koulutuksen riittävyys vastaamaan monikulttuuristuvan lastensuojelutyön vaatimuksia.

Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa työntekijöiden kokemuksia ja odotuksia kulttuurisensitiivisestä työstä. Opinnäytetyössä pyrin myös selvittämään sen koetaanko lisäkoulutus tarpeelliseksi ja kenen koulutusta tulisi tarjota. Tutkimuksen toteutan kyselylomakkeen ja aikaisempien tutkimusten, sekä omien kokemusteni pohjalta.

Kulttuurisensitiivisellä työllä tutkimuksessa tarkoitetaan erilaisista kulttuuritaustoista tulevien nuorten ja perheiden kanssa tehtävää kasvatustyötä ja ohjaamista. Erilaisella kulttuuritaustalla opinnäytetyössä tarkoitetaan niin suomalaisia vähemmistöjä (romanit, Inkerin paluumuuttajat..) sekä ei kantasuomalaisen perhetaustan omaavia nuoria (molemmat tai toinen vanhempi maahanmuuttajia tai kulttuurisen vähemmistön edustajia Suomessa, nuori on kulttuuritaustaltaan muu kuin kantasuomalainen..).

Kyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista, mutta suureksi avuksi monipuolisen otoksen saamiseksi. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä tutkimuksesta käy ilmi vastaajien henkilöllisyyttä. Opinnäytetyössä ei kerrota mistä lastensuojeluyksiköstä on kysymys.

Kyselyyn vastaamiseen kuluu n.15–30 minuuttia.

Mikäli teille tulee kysyttävää liittyen opinnäytetyöhön tai kyselylomakkeeseen ota yhteyttä opinnäytetyöntekijään

Hanna-Kaisa Salminen

050 xxx xx xx

tai sähköpostitse

hanna-kaisa.salminen@humak.edu

KYSYMYSLOMAKE. JATKA TARVITTAESSA VASTAUSTASI KÄÄNTÖPUOLELLE.

1. Koulutukseni on:

- a) peruskoulupohjainen ammattitutkinto
- b) opistotasoinen ammattitutkinto
- c) ammattikorkeakoulututkinto
- d) alempi korkeakoulututkinto
- e) ylempi korkeakoulututkinto
- f) jokin muu, mikä _____

2. Työkokemukseni nuoriso ja/tai sosiaalialalta: _____ vuotta

3. Mistä eri maista ja kulttuureista tulleiden nuorten kanssa olet työskennellyt (myös kotimaiset vähemmistöt):

4. Näkyvätkö asiakkaiden erilaiset kulttuuriset taustat työssäsi? Jos, niin miten?

5. Onko mielestäsi olennaista eroa työskentelyssä erilaisen kulttuuritaustan omaavan nuoren kanssa kuin valtaväestöön kuuluvan nuoren kanssa? Jos, niin minkälaista?

6. Onko monikulttuurisuus tuonut haasteita työhösi, millaisia?

7. Koetko että maahanmuuttajanuorten määrä lastensuojeluyrityksissä tulee kasvamaan?
Kyllä _____ Ei _____

8. Onko tähän kasvuun varauduttu yrityksessänne jollain tapaa etukäteen? Kyllä _____
Ei _____

a. Jos on, niin miten?

b. Jos ei, näettekö että erityinen varautuminen on jatkossa tarpeen?

9. Mitkä seuraavista asioista mielestäsi vaikeuttavat yhteistyötä maahanmuuttajaperheiden kanssa?

a) asiakkaiden tiedon puute suomalaisesta yhteiskunnasta ja käytännöistä

- b) perheiden sisäiset ristiriidat
- c) perheet haluttomia yhteistyöhön
- d) asiakkaiden vaatimusten suuruus
- e) asiakkaat eivät ymmärrä lastensuojelun tarvetta
- f) erilaiset perhe- ja kasvatuskäsitykset
- g) uskonnolliset syyt
- h) viranomaisiin ei luoteta
- i) kieli
- j) oman koulutuksen riittämättömyys
- k) muut syyt, mitkä?

10. Mitkä seuraavista tekijöistä mielestäsi estävät sinua tekemästä työtäsi lastensuojelun maahanmuuttaja- asiakkaiden kanssa niin hyvin kuin haluaisit

- a) kiire
- b) työvoiman vähyys
- c) kieli
- d) työnohjauksen puute
- e) työohjeiden puutteellisuus
- f) positiivisen erityiskohtelun antaminen ei ole mahdollista
- g) oman koulutuksen riittämättömyys
- h) itsellä ei ole riittävästi tietoa eri kulttuurien tapakäytännöistä
- i) yhteistyö perheen kanssa on vaikeaa
- j) yhteistyö eri viranomaistahojen kanssa on vaikeaa
- k) muu, mikä _____

11. Mihin asioihin liittyvät saamasi positiiviset kokemukset työskentelystä maahanmuuttajataustaisten nuorten kanssa?

- a) työn monipuolisuus ja vaihtelevuus
- b) työ on vaativampaa ja haasteellisempaa kuin valtaväestön kanssa
- c) asiakkaat ovat miellyttäviä
- d) saan tietoja vieraista kulttuureista

- e) tilaisuus käyttää vierasta kieltä
- f) muu, mikä _____
- g) myönteisiä kokemuksia ei ole

12. Millaista eri kulttuureja käsittelevää koulutusta olet saanut?

Mitä lisäkoulutusta kaipaavat kun ajattelet maahanmuuttajien kanssa tehtävää työtä

- a) maahanmuuttopolitiikan periaatteista
- b) kotoutusprosessin eri vaiheista
- c) kulttuurisokin vaiheista ja sen ilmenemismuodoista
- d) maahanmuuttajien kohtaamiseen liittyvistä asioista
- e) kulttuurienväliseen herkkyyteen kuuluvista asioista
- f) eri kansallisten ryhmien tapakulttuureista
- g) uskontoihin liittyvistä asioista
- h) kielistä
- i) rasismien kohtaamisesta ja sen käsittelystä
- j) kulttuurikasvatuksen perusteista ja kansainvälisyyskasvatuksesta
- k) muusta, mistä _____

13. Antaako nykyinen koulutuksesi mielestäsi riittävät perustiedot kulttuurisensiitiviseen kasvatustyöhön?

14. Näettekö, että henkilökunnan kouluttaminen kulttuurisensiitiviseen kasvatustyöhön on olennaista ja tarpeellista? Jos, niin kenen koulutusta tulisi tarjota?

15. Oletko työssäsi kohdannut rasismia tai kulttuuriseen taustaan perustuvaa kiusaamista nuorten keskuudessa? Minkälaisissa tilanteissa?

16. Näettekö, että asiakkaille tulisi järjestää suvaitsevaisuus- ja monikulttuurisuuskasvatusta?

17. Minkälaisia ennakkokäsityksiä sinulla on monikulttuurisuutta ja kulttuurisensitiivistä työskentelyä kohtaan?

- a) kulttuurisensitiiviselle kasvatustyölle ei ole tarvetta
- b) kulttuurisensitiivinen työ on osa kehittyvää lastensuojelutyötä
- c) kulttuurisensitiivinen työ antaa minulle mahdollisuuden kehittyä työntekijänä
- d) kulttuurisensitiivinen työ on osa arkea työpaikallani

KIITOS VASTAUKSESTASI!